

Moseć – speleološki nepoznata planina

Goran Rnjak¹, Stipe Maleš², Hrvoje Hodak³

¹Speleološki odsjek HPK Sv. Mihovil, Šibenik

²Speleološki odsjek HPD Željezničar, Zagreb

³Speleološki klub Ozren Lukić, Zagreb

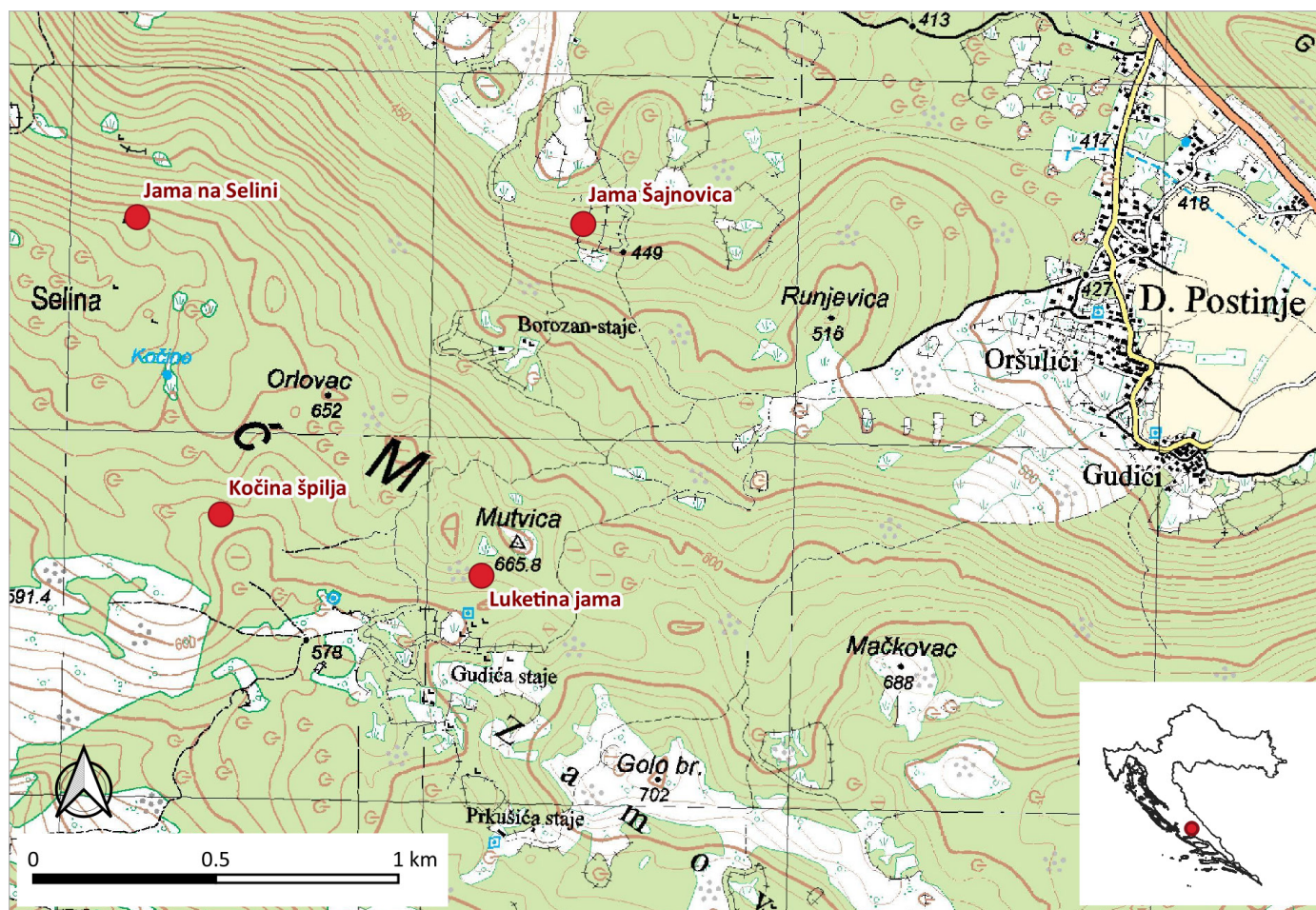
Brdski niz koji se proteže od Drniša na sjeverozapadu pa sve do Muća na jugoistoku s nizom vrhova od kojih je najviši Movran (839 m), nosi zajednički naziv planina Moseć. Kroz srednji vijek spominje se pod nazivom Petrova gora, dok se današnji naziv počeo koristiti u 18. st. (Šimunović 2009). Moseć se proteže oko 30 km u duljinu, kroz Šibensko-kninsku te Splitsko-dalmatinsku županiju. Slabo je naseljen, a rijetke zaravni i plodni dolovi unutar nepristupačnih kamenitih brda korišteni su u prvom redu za ispašu i čuvanje stoke. Moseć je ujedno i centralno planinsko uzvišenje Zagore. Njegove sjeverne padine uzdižu se iznad Petrovog te Mučkog polja te su znatno strmije i nepristupačnije od južnih padina koje se blago uzdižu od Žitnića na sjeverozapadu do Gizdavca na jugu planine. Izuzev najvišeg Movrana (839 m)

iznad G. Postinja, ističu se još vrhovi Krpušnjak (795 m) iznad G. Vinova i Kragljevac (786 m) iznad Ramljana na centralnome dijelu planine te Crni Umac (701 m) iznad naselja Moseć na sjeverozapadu i Runjevac (749 m) iznad Muća na jugoistoku s kojim ujedno i završava planina te se spušta u Mučko polje. Sama planina izrazito je bezvodna dok se sa sjeverne strane planine, uz rub Petrovog polja pojavljuju Vrba i Čikola koje također presuše tijekom ljetnih mjeseci.

Preko Moseća prelazi cestovni pravac Kljaci – Vinovo te Ružić – Žitnić na sjeverozapadu, dok svi ostali putovi završavaju slijepo na planini. Svakako vrijedi naglasiti kako je Moseć znatno strmiji i teže prohodan ali i znatno razvedeniji na području Splitsko-dalmatinske županije.

Speleološki gledano Moseć nije puno istraživana. Prve podatke o speleološkim objektima na Moseću daje U. Girometta 1923. godine, ali isključivo u obliku popisa i/ili kratkog opisa. Dugi niz godina Moseć ostaje na margini speleološkog interesa, a tek znatno kasnije u organizaciji članova SO Promina iz Drniša, SO Sv. Mihovil iz Šibenika te SD Špiljar i SO Mosor iz Splita počinju sporadična istraživanja pojedinih jama. O rezultatima poduzetih istraživanja također nema puno pisanih tragova. Istraživani objekti najčešće se nalaze niže na padinama, tj. bliže naseljima ili prometnicama.

U ovom tekstu obrađena je nekoliko objekata u centralnome dijelu planine, iznad naselja Postinja.

Karta s prikazom istraženih speleoloških objekata na planini Moseć

Šajnovica | Foto: Stipe Maleš

Šajnovica | Foto: Stipe Maleš

Šajnovica | Foto: Goran Rnjak

Jama Šajnovica nalazi se na sjeveroistočnim padinama Moseća, iznad boksitnih kopova kod D. Postinja. Prvo istraživanje ove jame proveo je U. Girometta, ali se nije spustio na dno već ostaje u vertikali na cca 30 m dubine (Girometta, 1923). Nakon toga jama pada u zaborav sve do slučajnog susreta s pastirima koji Rnjaka dovodi na jamu u jesen 2008. godine. Sredinom ljeta 2009. godine okuplja se ekipa mosoraša koji provode istraživanje. U istraživanju sudjeluju Ante Markoč, Davor Matić, Dubravka Cukrov, Ratko Cvitanić i Goran Rnjak. Tom je prilikom jama istražena i nacrtana u cijelosti. Naime, ulaz u jamu nalazi se pod stijenom te gotovo izgleda špiljski, ali već se s ulaza otvara vertikala koja uz blage kaskadne police ide do dna. Neposredno prije dna otvara se paralelna vertikala koja završava 10 m niže, odnosno na najdubljoj točki -62 m. S obzirom na koljenastu morfologiju i paralelne kanale duljina istraženih kanala u

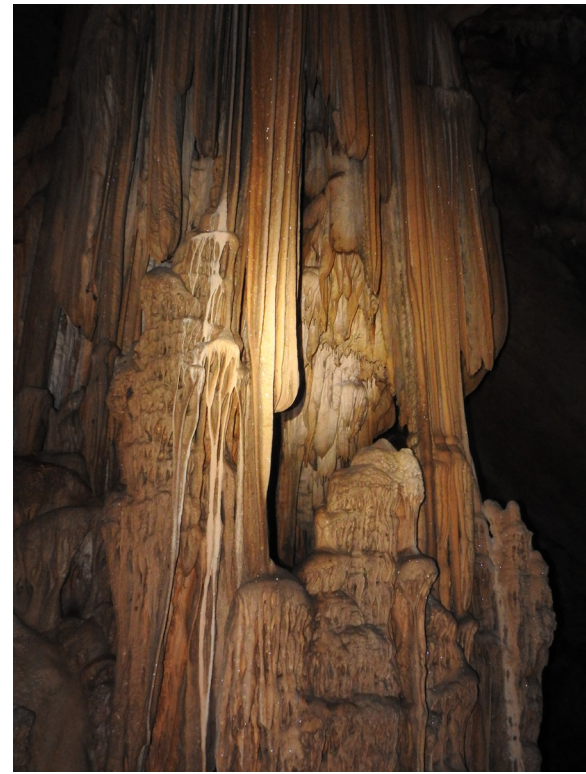
jami iznosi 100 m. Nažalost, niti prilikom rekognosciranja niti prilikom istraživanja nisu uzete koordinate, a sjećanje nije validna metoda pozicioniranja ulaza pa nacrt opet ostaje u mapi za nerazvrstane objekte sve do ožujka 2024. godine kada je ponovno pronalaze Maleš, Hodak i Rnjak uz pomoć lovca koji im ujedno potvrđuje naziv, ali ukazuje i na neke do tada nepoznate objekte u bespućima Moseća.

Iz Donjeg Postinja grana se mreža makadamskih putova od kojih se jedan strmo uspinje uz Moseć te naprasito staje na bilu kod Gudića staja, tj. kamenom ograđenih dolaca uz čije rubove stoje porušene kolibe. Oko 200 m od ruševina, u šumom obrasloj vrtači nalazi se ulaz u **Luketinu jamu**. Ulaz u špilju ispod stijene je i otvara se prema jugoistoku. Luketina jama špilja je ukupne duljine oko 80 m. Sastoji se od dvije prostranije dvorane spojene kratkim

ali uskim prolazom kroz koji se potrebno provući. Prva dvorana relativno je ravno položena i suha, dok je druga dvorana većim svojim dijelom strma kosina, a pod je prekriven manjim kamenjem koje otežava kretanje, dok se u najnižim dijelovima nalaze naslage blata. U ulaznoj dvorani nalazi se ozidani dio, što sugerira da se špilja u prošlosti koristila kao sklonište. Ulazna je dvorana dobrim dijelom obasjana dnevnim svjetlom pa predstavlja pogodno sklonište kako u prošlosti, tako i danas. Samim time na zidovima špilje mogu se primijetiti brojni grafiti uklesani u stijenu, od kojih je neke bez pretjeranog znanja lako smjestiti u daleku prošlost. Donji dijelovi špilje obiluju ulomcima keramike koji su tamo dospjeli najvjerojatnije prilikom potrage za vodom. Sve ovo ukazuje na aktivno korištenje ovoga objekta u prošlosti, a o koliko dalekoj prošlosti je riječ trebalo će pokazati sustavna arheološka istraživanja.

Ulaz u Luketinu jamu | Foto: Goran Rnjak

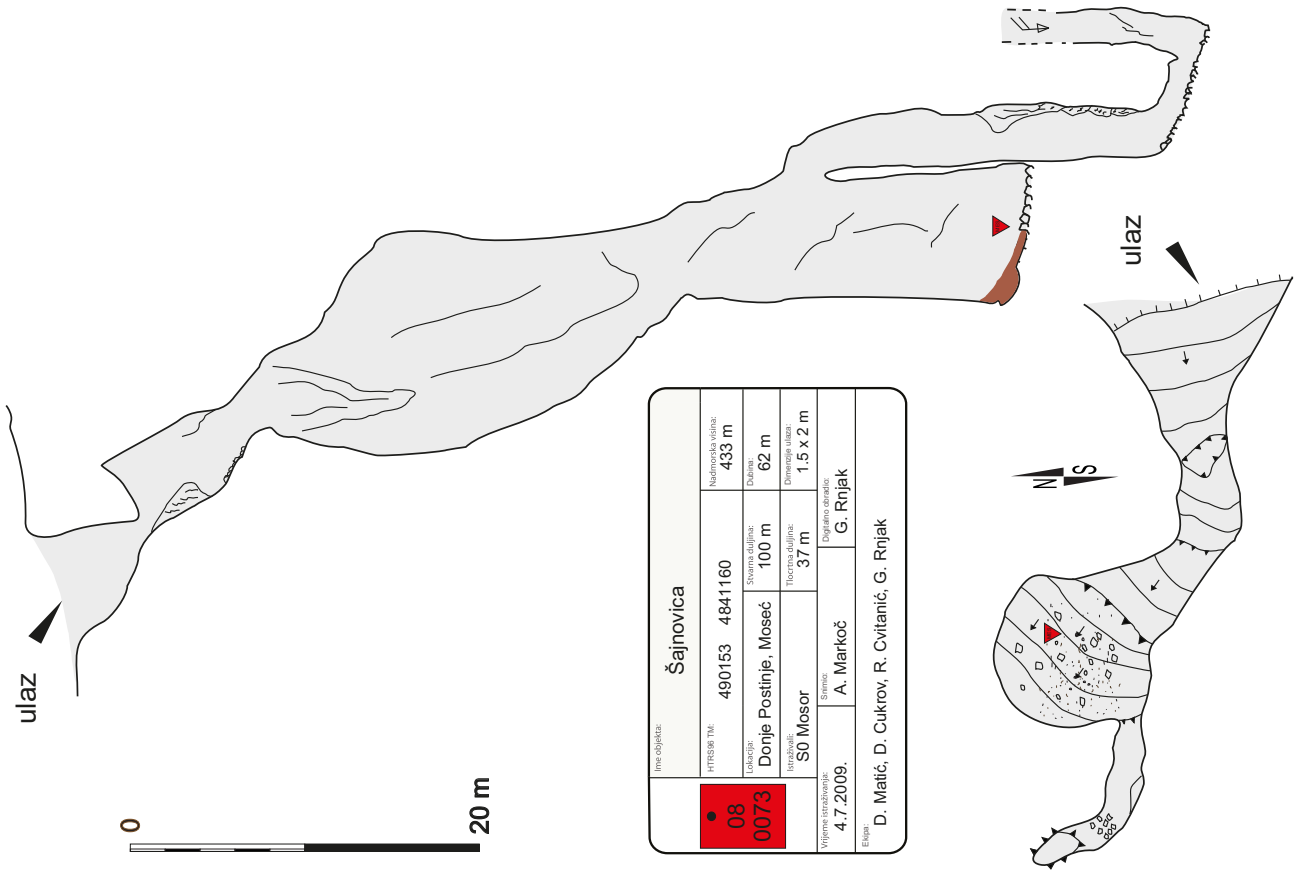
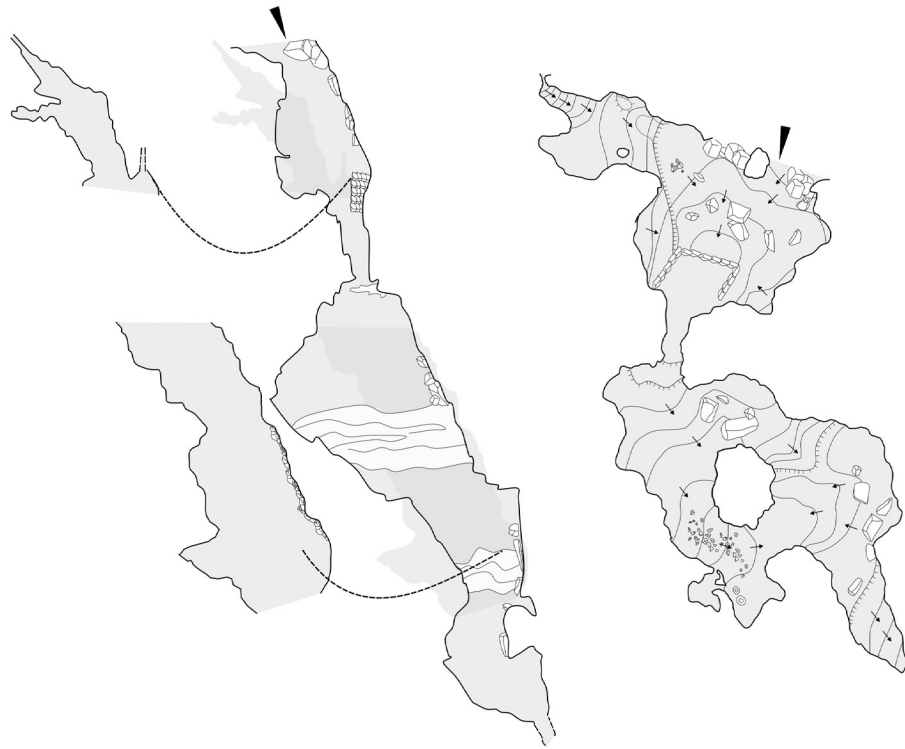
Saljev u Luketinoj jami | Foto: Stipe Maleš

Luketina jama | Foto: Goran Rnjak

Ime objekta: Lukešna jama	
Lokacija: Mosec, Postinja Donje	
Broj pločice: 01-990	JMBO:
Koordinate HTRS96: Dubina: 16 x: 489574 y: 4840196 z: 593 m	
Topografski snimio/la: Stipe Maleš	
Mjerio/la: Hrvoje Hodak	
Načrt priredio/la: Stipe Maleš	
Istražili članovi: SO Žaljezničar, SKOL	
Datum istraživanja: 19.9.2024.	

Ime objekta: Šajnovica	
HTRS96 TM: 490153 4841160	Nadmoška visina: 433 m
Trakcija: Donje Postinja, Mosec	Dubina: 62 m
Istraživači: SO Mosor	Dimenzije ulaza: 1.5 x 2 m
Wpovršje istraživača: 4.7.2009.	Srimo: A. Markoč
Događeno obilazje: G. Rnjak	
Ekipa: D. Matić, D. Cukrov, R. Cvitanić, G. Rnjak	

Kočina špilja | Foto: Stipe Maleš

Kočina špilja | Foto: Goran Rnjak

Kočina špilja | Foto: Stipe Maleš

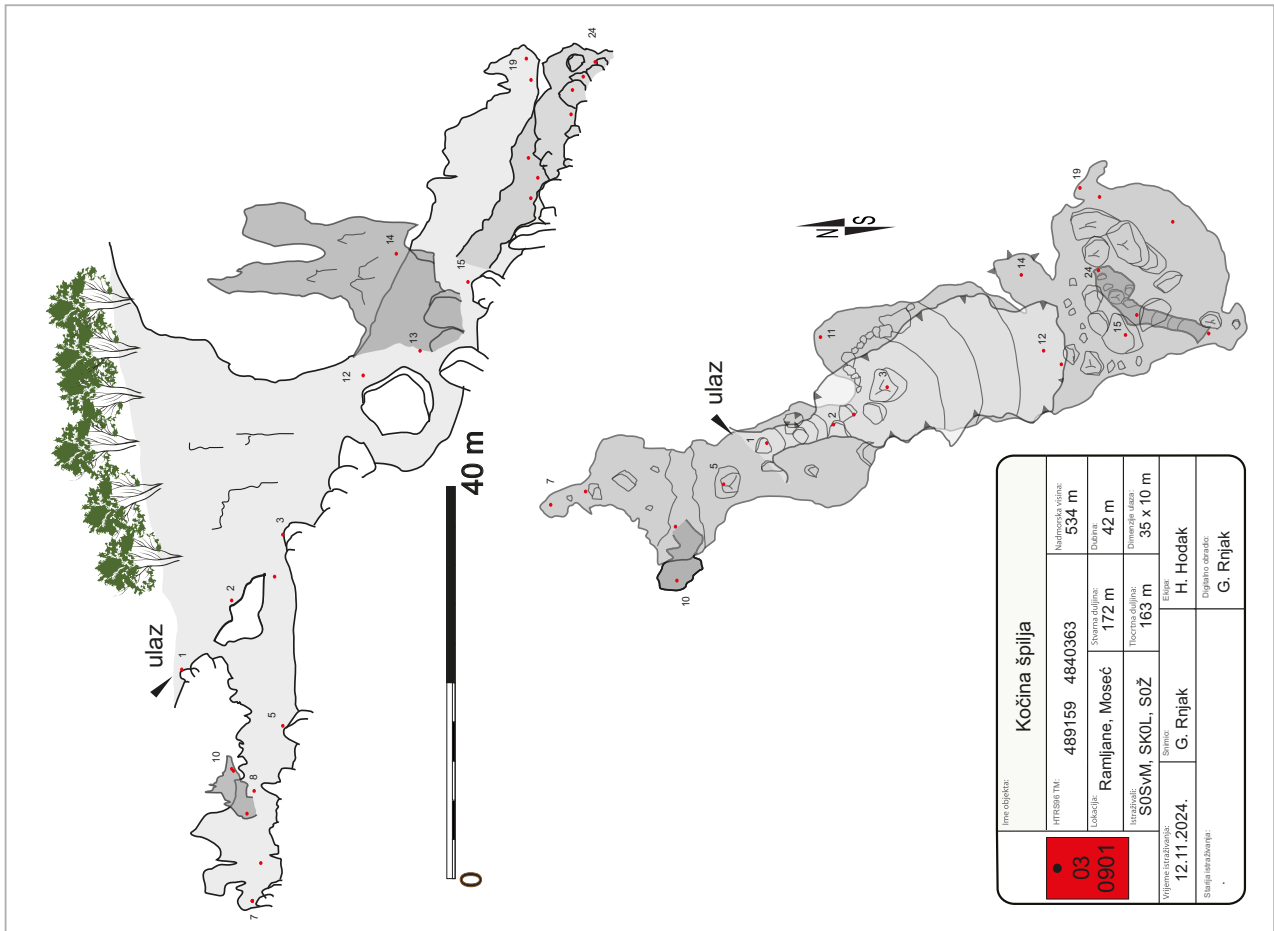
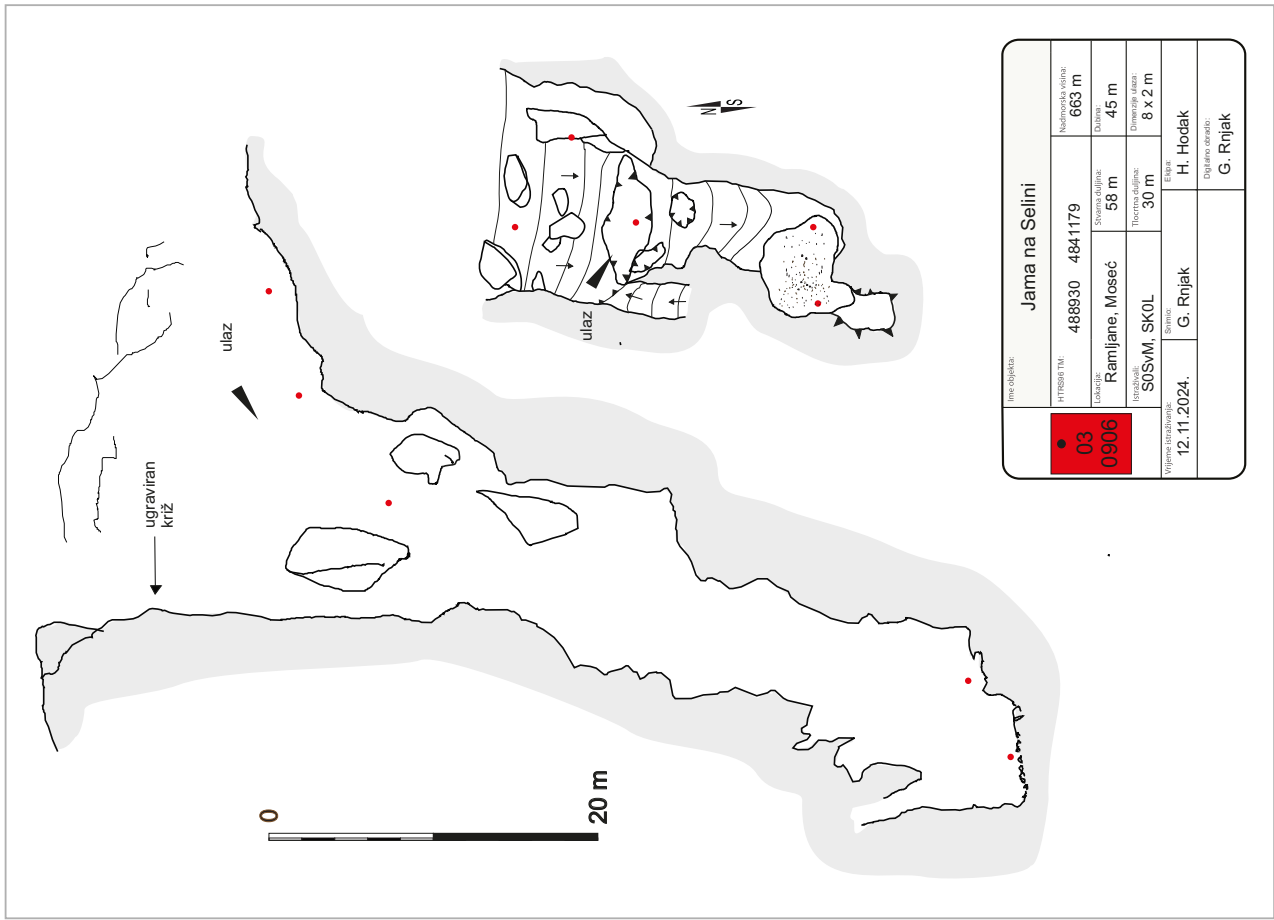
Kočina špilja | Foto: Stipe Maleš

Od Gudića staja kroz ograde vodi loše označena staza Via Adriatica koju je dobrim dijelom ipak moguće pratiti. Staza s vremenom odlazi dalje u planinarske pohode negdje južnije, a loše vidljivi, neoznačeni put nastavlja vijugati između vrtača kroz krš i makiju do Kočine lokve. Nedaleko od lokve staza prolazi pored duboke depresije koja se strmo spušta u dubinu te naposljetku pretvara u divnu špilju. Kako špilja nije označena na kartama, te nije pronađen nitko od domicilnog stanovništva tko zna za nju, nazvana je **Kočina špilja**, prema obližnjoj lokvi, tj. najbližem poznatom toponimu. Ulaz u špilju velikih je dimenzija (35 x 12 m), s tri strane čine ga vertikalni zidovi dok ga s četvrtre, sjeverne strane čini pokos kojim se ulazi u objekt. Neposredno ispod ulaza bočno se otvara lijepo zasigana dvorana sa zaravnatim podom na

kojemu se također vide tragovi korištenja u prošlosti, vjerojatno kao zaklon. Završni dio glavnog, ulaznog kanala zaravnat je, ali i mjestimično s prokapnicama. Neposredno prije zaravnanja, u bočnom dijelu kanala otvara se znatno uži prolaz među kamenjem koji se postupno spušta te naposljetku i staje na najdubljoj istraženoj točki, između blokova i naslaga blata. Prolaz dalje neizvjestan je, a zahtijevao bi znatan rad na otkopavanju. Duljina istraženih kanala u špilji iznosi 172 m, a dubina objekta je 42 m.

Od Kočine špilje dalje vodi još lošija i obraslija staza prema špilji označenoj na TK25000. Naime, po dolasku do ulaza uspostavilo se kako je riječ o jami, a ne o špilji. Nazvana je **Jama na Selini**, prema toponimu na topografskoj karti. Jama se nalazi na osojnoj strani Moseća, a s ulaza se pruža

pogled na Ramljane, Crivac i dalje u daljinu. Ulaz u jamu nalazi se ispod okomite stijene te se vertikalno spušta do dna na 45 m dubine. Dno jame čini blaga kosina prekrivena kršljem bez ikakve perspektive za daljnje napredovanje. Speleološki gledano, jama se morfološki ne razlikuje od brojnih drugih jama u dinarskom kršu. Ono što je čini zanimljivom, križ je uklesan na okomitu, blago prevjesnu stijenu na ulazu. Lokacija na koju je križ uklesan nije dostupna bez korištenja užeta ili neke druge tehnike jer se nalazi iznad vertikale koja tvori jamu. Ostaje nepoznati tko je, kada, kako i zašto uklesao i obojio križ na spomenutom mjestu. Pregledom jame nisu pronađene kosti ili drugi tragovi koji bi ukazivali na potencijalnu grobnicu pa to ostaje još jedan misterij na koji će u budućnosti odgovore dati detaljnija arheološka istraživanja.

Ulaz u jami na Selini s križem uklesanim na stijenu | Foto: Hrvoje Hodak (ulaz), Goran Rnjak (križ)

Jama na Selini | Foto: Goran Rnjak

► Literatura

- Šimunović, P. (2009). Uvod u hrvatsko imenoslovlje. Golden marketing – Tehnička knjiga. Zagreb. str. 110, 224 i 285
- Margetić, M. (1925). Nove jame i pećine srednje Dalmacije. Glasnik srpskog geografskog društva 11: 44-59.
- Matas, M. (1993). Mučko-lečevački prostor: historijsko-geografski prikaz. Hrvatsko geografsko društvo, Zagreb
- Girometta, U. (1923). Jame i pećine srednje Dalmacije. Glasnik srpskog geografskog društva 9: 95-120.

Moseć – a speleologically unexplored mountain

The mountain range that stretches from Drniš in the northwest to Muć in the southeast with a series of peaks, the highest of which is Movran (839 m), is collectively known as the Moseć Mountain. It stretches for about 30 km in length, through the Šibenik-Knin and Split-Dalmatia counties. Speleologically, Moseć has not been extensively explored. Sporadic explorations of individual caves have been carried out by members of the caving associations of Promina from Drniš, the Sv. Mihovil from Šibenik, and the Špiljar caving club and the Mosor from Split. This article covers two pits (Šajnovica, Jama na Selini) and two caves (Luketina jama, Kočina špilja). In addition to their speleological significance, their archaeological significance should not be neglected.